



UDSLIDT HJERTE SLÅR IGEN

Et længe savnet maleri, der skildrer den døde mand på marken i H.A. Brendekildes socialrealistiske hovedværk *Udslidt*, har hængt hos en privat samler i New York. Nu er det udlånt til Kunstmuseum Brandts i Odense.

Særophængning med ca. 20 værker af H.A. Brendekilde fra museets egen samling og enkelte privatejede indlån kan opleves fra d. 10. oktober 2025 på Kunstmuseum Brandts.

H.A. Brendekilde (1857-1942) er en af de helt centrale kunstnere i dansk kunst i slutningen af 1800-tallet, og Kunstmuseum Brandts er det museum herhjemme, der ejer flest af hans værker. Nu vender maleriet *Stensamlere*, der er privatejet og har hængt i en herskabslejlighed i New York, hjem til Fyn for en stund.

Værket, som Brendekilde malede imellem 1887 og 1893, viser den samme mark og den samme mand, som er afbildet i Brendekildes absolutte hovedværk *Udslidt* fra 1889, som er ejet af Kunstmuseum Brandts. Til den velbesøgte udstilling på Kunstmuseum Brandts *Kunstnerbrødre* i 2019 om H.A. Brendekilde og malerkollegaen L.A. Ring ledte kuratorerne efter netop dette værk. De fandt frem til, at det var blevet solgt på Bruun Rasmussen Kunstauktioner, men man kunne ikke finde køberen. Først da en privat arving til værket i New York for nylig selv henvendte sig til museet, er det blevet muligt igen at se dette vigtige værk.

Maleriet 'Stensamlere' er et forarbejde til 'Udslidt', og med muligheden for at låne dette maleri får den udslidte mand på marken nyt liv. Man kan sige, at hans udslidte hjerte slår igen, siger kurator Ellen Egemose og fortsætter: Maleriet føjer nye lag til de barske fortællinger, man kan udlede af Brendekildes hovedværk 'Udslidt', som mange mennesker kender og har et forhold til. Her er han - arbejdsmennesket der er blevet et symbol på både arbejderklasse og klassekamp - som han så ud, inden han sled sig selv op og faldt om på marken.

Det kendte værk *Udslidt* er socialrealistisk, men det skildrer ikke en konkret hændelse. Det er en kommentar til de vilkår, mange sled under i slutningen af 1800-tallet. Nogle af tidens anmeldere kritiserede Brendekilde for, at billedet var for politisk og revolutionært, men bevægelsen med at afbilde landarbejdernes hårde vilkår dukkede i de samme år op flere steder i Europa. Maleriets tilblivelse i 1889, hvor Brendekilde fik bronzemedalje på Verdensudstillingen i Paris for *Udslidt*, faldt da også sammen med 100-året for den franske revolution.

Som modeller til malerierne *Udslidt*, *Stensamlere* og *Tøsne* brugte Brendekilde sin søster og svoger – selv om han kaldte dem Faster Stine og onkel Edlev, formentlig fordi søsteren var født udenfor ægteskab, og derfor blev præsenteret som værende et barn af bedsteforældrene, hvilket skete ikke så sjældent på den tid.

FRA HÅN TIL ANERKENDELSE

Hans Andersen blev født under beskedne kår i 1857 i landsbyen Brændekilde lidt udenfor Odense og tog navnet Brendekilde efter landsbyen – blandt andet for at skille sig ud fra sin samtidige malerkollega og ven Laurits Andersen, der også tog navn efter sin hjemby, Ring ved Næstved. Begge blev nedladende omtalt af kritikerne som "bondemalere", og de var da også begge inspirerede af de samme motiver blandt de fattigste på landet. De skildrede årets gang på landet, mødet mellem generationer og årstidernes skiften med gråvej, jord og mudder og de lysere forårsblomster og grønne skove. Kunstens rolle var til debat, og de kom til at bygge bro mellem hverdagens liv og det akademisk ophøjede i kunsten.

I den nyere tids kunsthistorie har blikket på de kunstnere, der malede hverdagen og arbejdslivet, ændret sig, så de anerkendes som progressive, snarere end - som de blev set af samtidens kritikere – bondske eller dystre.

H.A. Brendekilde blev paradoksalt nok senere i livet kritiseret for at male "stokroseidyl", da han – formentlig for at tjene penge, fordi han fik børn med to kvinder og derfor skulle forsørge to familier – malede romantiske skildringer af livet på landet. Desuden skabte han kunstnerkeramik på Herman A. Kählers værksted i Næstved og arbejdede med at skabe dekorationsudkast til Fyens Glasværk i Odense.

I udstillingen vises malerier og eksempler på de dekorationsudkast, han udførte for Fyens Glasværk samt et mindre udvalg af færdige produkter fra Fyens Glasværk.

Udstillingen H.A. Brendekilde – Lyslevende viser i alt ca. 20 værker af Brendekilde.

FAKTABOKS

H.A. Brendekilde (1857-1942), født Hans Andersen i landsbyen Brændekilde på Fyn og opvokset under fattige kår. Faderen var husmand og træskomager, og som dreng lærte unge Hans at snitte dyrefigurer i træ. En skolelærer opdagede hans talent, og hjalp ham ind på snitteskolen i Odense, hvor man lavede gravmonumenter om sommeren og billedskærerarbejde i kirkerne om vinteren.

Herfra kom Hans Andersen først på Teknisk Skole og siden på Kunstakademiet i København, ikke på malerskolen, hvor alt var fuldt besat, men på billedhuggerskolen. Ved siden af fik han undervisning hos en blomster- og landskabsmaler og tjente penge ved at male portrætter på bestilling.

Hans Andersen og Lauritz Andersen – der begge senere tog navn efter deres fødebyer og blev H.A. Brendekilde og L.A. Ring – delte både værelse og motiver fra den hårde opvækst på landet, og i løbet af disse år valgte Brendekilde at fokusere på maleriet.

Brendekilde debuterede i 1881-1882 på Charlottenborgs Juleudstilling med billedet *Fra Landsbyen*, men fik for første gang stor opmærksomhed året efter på Forårsudstillingen med maleriet *Søndag Eftermiddag i en Fyenssk Bondegård*.

Sit egentlige gennembrud fik han med maleriet *Udslidt* fra 1889. Det var det mest socialkritiske af hans værker til dato og desuden første gang, at nogen havde givet et så landligt og jævnt motiv et format på 207 gange 270 centimeter, hvilket gjorde det monumentalt og umuligt at overse på forårsudstillingen i 1890.

I 1893 malede Brendekilde et andet hovedværk, *En Landevej*, der dels gav ham Akademiets årsmedalje, og dels blev populært i befolkningen.

Efter 1898 faldt produktionen af Brendekildes socialrealistiske kunst og blev erstattet af portrætter af borgerskabet og forsøg på at følge nye tendenser i kunsten. Han udstillede i 1900 på Verdensudstillingen i Paris med keramik fra Kählers Keramiske Værksted, og i årene efter var han tilknyttet Fyens Glasværk i Odense, hvor han skabte forlæg til virksomhedens produkter i et jugend-inspireret, dekorativt formsprog, der prægede tidens kunsthåndværk.

PRESSEKONTAKT

Kristian Dyg-Jespersen 27537025 / kristian.dyg@brandts.dk
Susanne More, 20856002 / susanne.more@brandts.dk

PRESSEFOTOS

<https://brandts.dk/presse>

